

salariaților, deteriorarea acoperișului (scurgeri de precipitații în încăperi), uzarea sistemului ingineresc.

În 2014, la solicitarea Întreprinderii Municipale „Direcția Construcții Capitale”, a fost executată documentația de proiectare. Lucrurile parcă s-au mișcat, dar au rămas nesoluționate până la sfârșit. La subiectul dat s-a revenit și în anul 2022. Urmează să se realizeze un studiu de fezabilitate pentru modernizarea Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Credem cu tărie că Chișinăul merită să aibă o carte de vizită distinctă. O Bibliotecă Municipală modernă.

Referințe bibliografice

1. *Dare de seamă pe anul 1924*. Chișinău, 1925.
2. *Dare de seamă pentru anul 1923*. Chișinău, 1924.
3. *Raportul Bibliotecii Publice Orășenești din Chișinău pentru 1897*. Chișinău, 1898.
4. *Raportul Bibliotecii Publice Orășenești din Chișinău pentru 1899*: (22 de ani de activitate). Chișinău, 1900.
5. *Raportul Bibliotecii Publice Orășenești din Chișinău pentru 1900-1902*. Chișinău, 1904.
6. *Trei ani de gospodărie municipală: Activitatea edilitară a Consiliului municipal din Chișinău*. Campaniile 1934-1935-1936 sub primariatul Domnului I.T. COSTIN. Chișinău, 1937.

ODISEEA CASEI MONASTÂRSKI: FILE DIN ISTORIA CLĂDIRII SEDIULUI CENTRAL AL BIBLIOTECII MUNICIPALE „B.P. HASDEU”

Vladimir TARNAKIN,
Zinaida MATEI

Cercetătorii Vladimir Pavlovici Tarnakin și Zinaida Sergheevna Matei, pasionați de istoria orașului, examinând mai multe documente de arhivă, au investigat istoria construcției caselor Monastârski, în care actualmente se află și sediul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

În acest material vă propunem câteva fragmente din lucrarea care este în curs de apariție la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

Despre casele lui Ivan Monastârski din centrul orașului au scris mulți. Există informații variate în Internet, în articole din presă, în amintirile oamenilor. Există informații și despre hotelul

Casa Monastârski, strada Alexandrovskiaia colț Gogol (1865-1868), vizavi – Grădina publică. Strada nu este încă pavată, se observă clopotnița Bisericii luterane. Imagine din fondurile Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău.

„Elvețian”, numit mai târziu „Suisse”, în care sunt menționate personalitățile cazate în el: marele bas rus Fiodor Șaleapin, scriitorul francez Henri Barbusse, cântărețul italian Enrico Caruso și mulți alții. În diferite perioade, se schimba aspectul arhitectural al acestor imobile și destinația lor.

Orașul Chișinău, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, se dezvoltă vertiginos: se construiesc multe clădiri frumoase.

Cel de-al treilea centru istoric al orașului, în care se află Catedrala Nașterea Domnului, este, fără îndoială, cel mai atractiv loc din întreg orașul. Catedrala, Clopotnița, Porțile Sfinte reprezintă și centrul credinței ortodoxe. Catedrala este înconjurată de un gard din lemn de stejar vopsit în verde.

Vizavi de Porțile Sfinte, din partea de vest a pieței, se află clădirile Mitropoliei ortodoxe și a Seminarului.

Din părțile de nord și de sud ale pieței se înălțau numai case cu două etaje în stil modern, în care se aflau: sediul guvernatorului militar, birouri regionale și câteva magazine. Pe partea de est, era o clădire imensă, cu două etaje cu mezanin, care, de obicei, adăpostea teatrul și alte instituții publice¹.

¹ Город Кишинев в 1843 году. Журнал Министерства внутренних дел, 1845, январь-март, с. 52-53.

Cine a fost I.T. Monastârski și care au fost proprietățile sale

Ivan Timofeevici Monastârski s-a născut în 1789, într-o familie de preoți. A primit o bună educație acasă și și-a continuat studiile la Seminarul teologic. După finalizarea acestora, la vârsta de 18 ani, a fost angajat, în calitate de scrib, la Consiliul spiritual din Balta. După numai două luni de activitate, Ivan Timofeevici a fost avansat, „acordându-i-se titlul de copist”. Pentru o atitudine conștiincioasă față de lucru, în august 1808, el a fost transferat la Consistoriul spiritual din Podolsk, unde, în scurt timp, „a primit titlurile de subgrefier, grefier și asistent al șefului cancelariei”.

În anul 1813, Ivan Timofeevici a încercat să intre în serviciul militar, fiind înscris în Corpul 2 de cadeți din Sankt Petersburg. Dar două săptămâni mai târziu, la 10 martie 1813, a fost concediat din motive de sănătate și cariera sa militară a fost dată uitării. În ciuda problemelor de sănătate, la 12 martie a aceluiași an, Ivan Timofeevici, în calitate de asistent-expeditor, vine la expediția poștală Nemerovo din uezdul Balta cu ocazia izbucnirii în zonă a unei epidemii de ciumă. Fiind conștiincios, alături de ceilalți funcționari, el a adus o contribuție semnificativă la stoparea rapidă a epidemiei. Evaluând calitățile personale ale lui Monastârski, cancelaria guvernatorului militar din Podolsk A.N. Bahmetiev a solicitat să fie transferat ca expeditor în statele sale, de la 1 mai 1813.

La 22 noiembrie 1816, A.N. Bahmetiev a fost numit namestnic plenipotențiar al Basarabiei, iar Ivan Timofeevici, rămânând angajat al cancelariei sale, s-a mutat cu el la Chișinău. Aici Monastârski a fost anunțat despre aprecierea Majestății Sale Imperiale cu privire la eforturile sale în oprirea epidemiei de ciumă. Cu ajutorul lui A.N. Bahmetiev, în mai 1817, Ivan Timofeevici a primit următorul grad – secretar gubernial¹. În august 1818, Majestatea Sa Imperială Alexandru I a vizitat gubernia Podolsk, unde a făcut cunoștință cu rezultatele luptei cu succes contra epidemiei. Pentru munca sa în gubernia menționată, Ivan Timofeevici a fost decorat cu Ordinul Sf. Ana de gradul III².

În februarie 1820, I. Monastârski a fost transferat din cancelaria guvernatorului la Consistoriul spiritual din Chișinău în post de secretar. În 1824, a primit gradul de secretar cavaler și consilier de clasa a IX-a. În august 1826, la propunerea Preasfințitului

¹ ANRM, F. 208, inv. 1, d. 59, f. 398.

² ANRM, F. 205, inv. 1, d. 116, f. 4.

Părinte Dimitrie, Arhiepiscopul Chișinăului și Hotinului, Ivan Timofeevici a fost distins, cu milostivire, cu Ordinul Sf. Vladimir de gradul al IV-lea¹.

În cancelaria Consistoriului spiritual, Ivan Timofeevici și-a întâlnit viitoarea soție, Anastasia Grigorievna, care lucra acolo în funcție de secretară².

La 18 martie 1835, Comitetul de Construcții Chișinău a distribuit un teren viran, în partea marginală a orașului vechi, consilierului de clasa a IX-a Anastasia Grigorievna, pentru construcția unei case din piatră cu două caturi. Ivan Monastârski a construit casa din fonduri proprii și a oferit-o în dar soției sale³. Finalizarea construcției a fost atestată de topograful regiunii Basarabia, Bogdan Eitner, secretarul Martânov și contabilul Zavețki⁴. La 13 iunie 1836, a fost eliberat certificatul nr. 274, cu semnătura corespunzătoare și sigiliul oficial, consilierului de clasa a IX-a Anastasia Monastârskaa⁵.

În același an, la 11 iulie 1835, asesorul de colegiu Ivan Timofeevici a obținut încă un teren, lângă parcela soției sale, în partea I-a a orașului Chișinău, pentru construcția unei case cu două caturi. Limita terenului era stabilită între străzile Moskovskaia (astăzi bd. Ștefan cel Mare și Sfânt) – 28 stânjeni și Seminarskaia (astăzi str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni) – 15 stânjeni⁶. Lucrările de construcție a casei cu două caturi au fost finalizate de către Ivan Monastârski în septembrie 1836⁷.

La 2 septembrie 1836, prin decretul Majestății Sale Imperiale, negustorul de breasla I-a, Gherș Karasik, a depus la Trezoreria Basarabiei un certificat de evaluare sub nr. 3784, eliberat de Tribunalul Civil Regional al Basarabiei consilierului de clasa a IX-a Anastasia Monastârskaa, care confirma că ea deține în proprietate o casă din piatră cu două caturi, cu pivniță din piatră, dependință și anexe. Toate clădirile erau acoperite cu țiglă. Imobilul a fost estimat cu 30000 de ruble, bunurile mobile – cu 16800 de ruble. Șase ani mai târziu, aceste structuri au fost evaluate la 24000 de ruble. Din cele 24000 de ruble menționate, Anastasia Monastârkaia

¹ *Idem.*

² ANRM, F. 208, inv. 1, d. 59, f. 706-707.

³ ANRM, F. 37, inv. 5, d. 1645, f. 5.

⁴ ANRM, F. 37, inv. 5, d. 1645, f. 11.

⁵ ANRM, F. 1135, inv. 2, d. 12, f. 19.

⁶ ANRM, F. 37, inv. 5, d. 2527.

⁷ ANRM, F. 75, inv. 1, d. 978, f. 12.

*Gravură de Carlo Bossoli, 1840-1842.
Fotografie din fondurile Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală
din Chișinău.*

a încredințat 12000 de ruble lui Gherș Karasik și 12000 de ruble – negustorului chișinăuian Mendel Perper. I-a acordat lui Gh. Karasik dreptul deplin „de a folosi garanții în numele său pentru toate plățile către stat și alte, fără excepție, operațiuni de stat și particulare, atât pentru asigurarea contractelor, cât și pentru primirea depozitelor”. Gh. Karasik a primit, de asemenea, dreptul de a acționa personal sau prin avocații săi. Conform clauzelor acestui certificat, Anastasia Monastârkaia nu trebuia să intre în polemică sau să se opună. Certificatul adevărit prin sigiliul de stat a fost semnat de viceguvernatorul Vasili Prigorovski, consilierul Krzyzanowski și grefierul Cernigovski¹.

În noiembrie 1836, I.T. Monastârski a dat în chirie propria casă cu două caturi și cea a soției sale Anastasia, în baza unui contract, pentru sediul guvernatorului militar, cancelarie și trezorerie. Contractul prevedea închirierea imobililor pe o perioadă de 4 ani, adică până la 10 noiembrie 1840, contra unei plăți anuale de 4 mii de ruble în bancnote. Autoritățile regionale și-au asumat obligația să plătească din fondurile trezoreriei, în avans pentru doi ani (4 mii de ruble în bancnote pe an), continuând aceeași schemă de plată în viitor. Împreună cu case au fost închiriate un hambar, un grajd și construcții anexe. Pe perioada prevăzută de contract, I.T. Monastârski era obligat să efectueze lucrări de reparații pe cont propriu: „nivelarea pereților cu tencuială” și văruierea, repararea

¹ ANRM, F. 75, inv. 1, d. 978, f. 2-2.

acoperișului, schimbarea geamurilor și a lacătelor, repararea pardoselilor, sobelor și curățarea țevilor. Dacă, pe perioada contractului, Ivan Timofeevici considera că este necesar a da în gaj edificiile, să vândă sau să transfere dreptul unui alt proprietar cu păstrarea tuturor condițiilor convenite anterior, era prescris „să nu i se creze obstacole”. După încheierea duratei contractului, edificiile lui Monastârski reveneau în posesia sa deplină, cu excepția cazului în care guvernatorul „pune o condiție specială de prelungire a termenului”¹.

În 1840, pentru 20 de ani de serviciu impecabil, Ivan Timofeevici a primit o diplomă cu nr. 710. Iar în 1842, Majestatea Sa Imperială i-a conferit lui I. Monastârski „Ordinul Sf. Stanislav” de gradul al II-lea, aducând un omagiu serviciului său zelos. Peste puțin timp, prin decretul Senatului, Ivan Timofeevici a fost promovată în funcția de consilier de clasa a VII-a și trimis la Consistoriul spiritual din Viatka. Dar la Viatka nu a mers și, conform cererii din 25 iulie 1846, prin decretul Sfântului Sinod, a fost demis din funcție în departamentul spiritual.

La 12 martie 1841, Ivan Timofeevici a trimis o scrisoare către Consiliul Regional, în care scria că au trecut patru luni de la încheierea contractului, dar soarta ulterioară a caselor sale nu era cunoscută: nu se știe dacă, în continuare, casele lui vor servi ca sediu pentru guvernatorul militar și cancelaria acestuia, dacă va primi finanțare pentru perioada expirată, dacă pentru următoarea perioadă va fi prelungit contractul. Aceste întrebări cereau un „răspuns imediat”².

În scrisoarea menționată, el a propus următoarele condiții: să fie efectuată plata pentru 4 luni restante după expirarea valabilității contractului anterior; la încheierea unui nou contract cu el pe 4 ani, să nu plătească anual 4 mii de ruble, dar să se efectueze o plată unică în argint pentru toți anii conform cursului de schimb.

Consiliul regional a stabilit că proprietarul casei, asesor de colegiu Ivan Monastârski, nu a redus prețul inițial, dar a cerut o plată forfetară a sumei pentru patru ani în avans, ceea ce nu era prevăzut în contract. Cancelaria guvernatorului militar al Basarabiei a primit o scrisoare de la Guvernul regional al Basarabiei, în care se vorbea despre închirierea edificiilor asesorului de colegiu Monastârski.

¹ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 3528, f. 1-3 inv.

² ANRM, F. 208, inv. 1, d. 59, f. 398 inv.

Strada Gubernskaia colț cu strada Aleksandrovskaia (astăzi strada A.S. Pușkin și bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt), în partea stângă – Parcul Catedralei. Fotografie din albumul lui P.M. Kondratsky.

În oraș, la acel moment, nu exista o altă casă convenabilă pentru sediul guvernatorului militar și a cancelariei sale și, prin urmare, s-a decis prelungirea termenului de închiriere a caselor lui Monastârski cu următoarele condiții: încheierea unui nou contract pe patru ani, pe baza celor 4 mii de ruble din perioada anterioară, dar plătite în argint la cursul de schimb, adică 1142 de ruble 85 5/7 copeici pe an; eliberarea lui Monastârski a întregii sume în avans pentru un termen de patru ani; plata sumei pentru 4 luni (în condițiile anterioare) pentru cazare în casa lui după încheierea termenului contractului¹.

În septembrie 1841, Ivan Monastârski s-a adresat la Duma orașenească din Chișinău cu o cerere de a-i oferi lui și soției sale, Anastasia, obligații garantate pentru edificii, pentru a face reevaluarea lor: „s-a făcut o reparație capitală semnificativă în case”. Și spațiile gospodărești au fost reconstruite. Monastârski și soția sa aveau nevoie de certificate ca garanție pentru toate obligațiile guvernamentale și de consum de alcool pentru furnizările contractuale, cu excepția impozitului pe consum de alcool, pentru o perioadă de 8 ani.

¹ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 3528, f. 7-7 inv.

În luna noiembrie a aceluiași an, arhitectul regional al Basarabiei Osip Gasket și evaluatorii certificați ai orașului Chișinău au evaluat casa lui Ivan Monastârski. Au fost evaluate următoarele clădiri:

1. Casa din piatră cu două caturi, situată la intersecția str. Seminaraskaia (astăzi str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni), cu lungime de 15 stânjani și un (1) arșin, și str. Moskovskaia (astăzi bd. Ștefan cel Mare și Sfânt), cu 13 stânjani și un (1) arșin. Casa era acoperită cu fier, înălțimea casei de la fundament până la acoperiș era de 4 stânjani și un (1) arșin. În casă erau 28 de camere, 40 de uși, 60 de ferestre cu obloane din lemn, 16 sobe. Podeaua era din scânduri, vopsită cu vopsea pe bază de ulei.
2. Dependința cu un nivel din curte, cu lungime de 12 stânjani și lățime de 4 stânjani. În ea erau 7 camere, 7 uși, 11 ferestre și 4 sobe.
3. În curte era încă o dependință cu lungime de 12 stânjani și lățime de 3 stânjani, în care era o camera, o cămară, o casă pentru echipaj, un grajd, două pivnițe boltite din piatră, fiecare având o lungime de 3 stânjani și o lățime de 1,5 stânjani.
4. O latrină cu două caturi cu lungime de 2 arșini și lățime de 1,5 stânjani.
5. O fântână din piatră în curte.
6. Curtea era îngrădită de un gard cu lungime de 21,5 stânjani și înălțime de 1 1/3 stânjani cu o poartă din piatră.

Toate bunurile imobile și mobile ale lui I.T. Monastârski au fost estimate la o sumă de 17 900 de ruble în argint¹.

La 30 noiembrie 1841, evaluatorii certificați Șmerel Cuciuc și Gherș Kaușanski, împreună cu arhitectul regional al Basarabiei Osip Gasket, au efectuat inventarierea și evaluarea casei Anastasiei Monastârski. Inventarul prezentat Dumei orașenești din Chișinău includea următoarele obiecte:

1. Casa din piatră cu două caturi, acoperită cu fier, situată lângă casa soțului, consilierul de clasa a VI-a Ivan Monastârski, cu lungime de 18 stânjani (cu galerie) și înălțime de 4,5 stânjani de la fundament până la acoperiș. În casă erau 20 de camere cu podea din scânduri, 44 de ferestre cu obloane din lambriu, 30 de uși, 14 sobe. Sub două camere erau cămări pentru depozitare; la nivelul doi – un balcon cu zăbrele

¹ ANRM, F. 75, inv. 1, d. 978, f. 12-12 inv. – 13.

- de fier cu o lungime de 12 arșini și o lățime de 1,5 arșini. La subsol, două beciuri boltite din piatră cu lungime de 6 stânjani și 1,5 arșini, lățime de 2 stânjani și înălțime de 2,5 arșini.
2. În curte, o dependință din piatră, acoperită cu țiglă – cu lungimea de 12 stânjani și un (1) arșin, lățimea de 9 stânjani, înălțimea de la fundament până la acoperiș de 5 arșini. În ea erau 3 camere: 1 hol, 1 cămară, 6 uși, 12 ferestre, 4 sobe și 2 intrări.
 3. În curte era o magazie cu un grajd, acoperit cu țiglă cu lungimea de 7 stânjani și $\frac{3}{4}$ de arșin, lățimea de 3 stânjani și 2 arșini, înălțimea de 5 arșini de la fundament până la acoperiș. În grajd era o poartă, 1 ușă, 3 ferestre.
 4. În curte mai era o magazie din piatră, acoperită cu țiglă, cu lungimea de 7 stânjani și 2 arșini, lățimea de 2 stânjani și 2 arșini.
 5. O fântână din piatră cu adâncimea de 5 stânjani și lățimea (în diametru) de 2 arșini.
 6. Curtea era înconjurată din trei părți de un gard cu o poartă de $35 \frac{1}{4}$ stânjani în lungime și 3 arșini în înălțime.

Luând în considerație că edificiul este situat într-o locație avantajoasă pentru oraș, „construită pentru secole”, era curată și încăpătoare, evaluatorii au presupus că în cazul închirierii casei ea poate aduce un beneficiu anual de 2983 ruble argint și 33 $\frac{1}{3}$ cop. Pentru întreținerea anuală a casei s-ar cheltui o sumă de 66 de ruble 66 $\frac{1}{3}$ cop. Timp de șase ani casa va aduce un beneficiu net de 17500 de ruble argint. Pământul „sub casă cu curtea și clădirile adiționale” era de 18 stânjani, lățimea curții era de 25 de stânjani. În total – 450 de stânjani pătrați.

La începutul anului 1844, Gimnaziul de băieți nr. 1 intenționa să cumpere casa Monastârski. Directorul gimnaziului, Ivan Alexandrovici Nelidov, s-a adresat la Tribunalul civil regional din Basarabia cu solicitarea de eliberare a documentelor referitoare la construcția acestor case, apartenența lor familiei Monastârski, implicarea lor în procese, dispute sau gaj. Pentru eliberarea acestor documente era necesară evaluarea clădirilor. Bazându-se pe afirmațiile evaluatorilor certificați din Comitetul de construcții din Chișinău și Ismail și a arhitectului regional al Basarabiei, Duma orașenească din Chișinău a permis eliberarea domnului I.T. Monastârski și doamnei A.G. Monastârski a certificatelor pentru

prezentarea lor la Tribunalul civil regional din Basarabia „pentru utilizare în caz de gaj și contracte”¹.

La 18 martie 1844, lui Ivan Monastârski i-a fost eliberat certificatul nr. 221 pentru casa din piatră, situată la intersecția str. Moskovskaia și str. Seminarskaia².

În acea perioadă, gimnaziul se afla în casa lui Gh. Karasik, termenul închirierii fiind până la 16 august 1846. De aceea, s-a hotărât ca achiziționarea caselor Monastârski să fie amânată.

Asesorul de colegiu Ivan Monastârski și soția sa Anastasia Grigorievna, în ianuarie 1844, s-au adresat Eminenței Sale cu solicitarea de a vinde Seminarului din Chișinău casele din piatră. În afară de case, erau oferite dependențele și clădirile adiționale. Ober-procurorul Sinodului Sfânt, contele Protasov, s-a adresat general-governatorului P.I. Fiodorov cu rugămintea de a solicita de la familia Monastârski planurile detaliate ale caselor, perioada de construcție și documentele de proprietate. În afară de aceste documente, era necesară și evaluarea clădirilor și a pământului, elucidarea legalității construcțiilor, a faptului dacă familia Monastârski nu este în lista persoanelor cărora le este interzisă construcția, dacă nu sunt dificultăți în achiziționarea acestor imobile pentru o instituție de cult³.

Oferta familiei Monastârski era oportună: un preț echitabil pentru imobile spațioase din centrul orașului, reparație calitativă, cu multe clădiri de serviciu, care vor fi utile gimnaziului și pensionului⁴.

La 15 iulie 1844, pe numele Excelenței Sale, a venit o scrisoare de la guvernatorul militar, în care se spunea: dacă va fi necesar să se facă inspecția casei în vederea achiziționării pentru seminar, „casa asesorului de colegiu Monastârski, în care mă aflu eu și cancelaria mea, poate fi inspectată în orice moment convenabil, eu am rugat familia mea să nu se opună. În ceea ce privește cel de-al doilea imobil, care aparține soției lui Monastârski, după plecarea din el a Visteriei, acesta rămâne liber și nu prezintă niciun obstacol”⁵.

Ober-procurorul Sinodului guvernamental, contele Protasov, a transmis, la cancelaria guvernatorului general al Basarabiei, documentele și valoarea estimată a imobilelor familiei Monastârski.

¹ ANRM, F. 75, inv. 1, d. 978, f. 21-21 inv., 22-22 inv.

² ANRM, F. 1135, inv. 2, d. 12, f. 18.

³ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 4465.

⁴ ANRM, F. 1862, inv. 25, d. 41.

⁵ ANRM, F. 1862, inv. 25, d. 41.

Imobilele asesorului de colegiu Monastârski și a soției sale Anastasia au fost estimate, fiecare, cu câte 17500 de ruble argint, iar împreună – cu 35000 de ruble argint¹.

La 10 iulie 1846, consilierul de clasa a VII-a Ivan Timofeevici Monastârski a închiriat gimnaziului și pensionului regionale casele sale, situate în sectorul I al Chișinăului, pe strada Seminaraskaia în intersecție cu Aleksandrovskaia. În curtea lui Monastârski se aflau: o casă cu două caturi (cu 26 de camere), o bucătărie, o casă pentru trăsuri, un grajd, cămări cu pivnițe, o fântână și o latrină cu două niveluri. În curtea Anastasiei Monastârkaia se aflau: o casă cu două caturi (cu 22 de camere), o bucătărie, pivnițe, o baie, o anexă cu 3 camere, o fântână, o latrină veche pentru deșeuri alimentare. Conform inventarului, consilierul de clasa a VII-a Ivan Monastârski a predat toate clădirile profesorului gimnaziului, secretarului colegial Odnosumov².

Astfel, gimnaziul regional și pensionul s-au instalat în casele lui Ivan și Anastasia Monastârski.

La 10 mai 1846, Ivan Monastârski a fost demis din funcție de P.I. Fiodorov, guvernatorul general al regiunii Basarabia, deoarece nu a fost inclus în noile state de personal ale cancelariei.

La 11 iulie 1848, conform celui mai înalt ordin al departamentului civil, el a fost repartizat la Ministerul de Interne, iar în 1850 a fost numit în comisia înființată pentru investigarea încălcărilor și abuzului privind colectarea taxelor orășenești pentru Duma orașului Sankt Petersburg. În timpul lucrărilor comisiei, I. Monastârski se afla la Sankt Petersburg, dar pentru a colecta informații despre alimentația populației a călătorit în unele regiuni din gubernia Smolensk. La 1 octombrie 1852, el a prezentat un raport cu privire la acțiunile sale guvernatorului general militar al Sankt-Petersburgului, care a găsit raportul demn de aprobare. În decembrie 1852, Ivan Timofeevici a fost promovat la funcția de consilier de clasa a VI-a în departamentul civil. În martie 1853, el a fost demis din serviciu prin cel mai înalt ordin al departamentului civil, la cerere, iar în luna august a aceluiași an i s-a acordat o pensie de 343 de ruble argint și 5 cop. pe an. La 22 august 1853, consilierului de clasa a VI-a Ivan Monastârski i s-a eliberat un certificat semnat de guvernatorul militar al Sankt Petersburgului: „Pentru avansarea în grad, a fost atestat capabil și demn, iar în perioada în care

¹ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 4465.

² ANRM, F. 1862, inv. 25, d. 41, f. 178-179 inv.

lucra la Ministerul de Interne nu au fost semnalate cazuri care l-ar priva de dreptul de a primi insigna de distincție pentru serviciul impecabil de cel mai înalt grad”¹.

Casele lui Monastârski ofereau centrului orașului un decor arhitectural. Edificiile au găzduit clase de studiu pentru elevi, apartamente pentru angajați și un pension pentru studenții gimnaziului. Toate camerele erau luminoase, spațioase, uscate, însă, cu timpul, a devenit clar că aceste case nu erau potrivite pentru o instituție de învățământ. Sălile de clasă erau separate de dormitoare și erau amplasate în diferite părți ale edificiului, iar unele săli de clasă erau de trecere. În pauze, elevii treceau din clasă în clasă, cu îmbrăcămintea exterioară în mână. Fără supravegherea gardienilor, elevii stricau mobilierul, spărgeau geamurile. După ore, elevii ieșeau într-o curte înghesuită, unde nu era loc pentru jocuri, întrucât cea mai mare parte a curții era ocupată de lemne de foc, adunate pentru iarnă.

În 1857, a fost făcută inventarierea și evaluarea bunurilor imobile, aparținând consilierului Ivan Monastârski. Potrivit estimărilor, toate clădirile au adus un venit anual de 1142 de ruble argint și 80 cop. Costul anual al plății pentru chirie și reparațiile minore s-au ridicat la aproximativ 225 de ruble argint.

Venitul anual net a fost de 917 ruble argint și 85 cop. Pentru o perioadă de contract de opt ani, venitul net putea ajunge la 7342 de ruble argint și 80 cop.².

Consilierul de clasa a X-a Constantin Botean a fost numit tutor al caselor consilierului Ivan Monastârski și a soției sale Anastasia Monastârkaia, fiind însărcinat de executarea condițiilor contractuale. C. Botean a cerut Direcției școlilor din regiunea Basarabia să anunțe din timp „dacă Direcția dorește să lase pe viitor gimnaziul și internatul în casele Monastârski”, întrucât contractul urma să expire la 16 mai 1859. El a mai anunțat că chiria va crește de la 2285 de ruble argint și 71½ cop. până la 4000 de ruble argint. Este evident că, de-a lungul anilor, elevii au adus casele la o stare deplorabilă, încât era nevoie de reparații capitale: „Fără reparații, gimnaziul și pensiunea nu pot fi în niciun caz amplasate în casele Monastârski pentru o altă perioadă”³.

¹ ANRM, F. 208, inv. 1, d. 59, f. 390-390 inv.

² ANRM, F. 1862, inv. 25, d. 41, f. 67 a.

³ ANRM, F. 1862, inv. 25, d. 41, f. 129-129 inv.

Directorul școlilor Piatin, adresându-se guvernatorului militar, a raportat că în Chișinău nu există spații care să satisfacă tuturor condițiilor de adăpostire a unui gimnaziu și a unui internat. Mai era o casă (neterminată) care aparținea negustorului din a 3-a breaslă, Hristofor Ciolac, dar incomoditățile și insuficiența spațiului nu au permis încheierea unui contract cu acesta. În plus, H. Ciolac a cerut 6000 de ruble argint pe an pentru închirierea casei sale și semnarea unui contract pe cel puțin 10 ani.

Din ordinul guvernatorului militar, arhitectul orașului A.I. Bernardazzi a întocmit un deviz de cheltuieli pentru repararea caselor Monastârski și, în raportul nr. 15 din 12 martie 1859, a înștiințat Direcția școlilor că pentru toate reparațiile sunt absolut necesare 8489 de ruble argint și 42 cop.

Directorul școlilor Piatin s-a adresat guvernatorului militar cu o solicitare de a elibera această sumă lui K. Botean din contul plății contractului de arendă. Și a cerut, de asemenea, să i se permită să închirieze casele lui Monastârski pentru amplasarea gimnaziului și a pensionului pentru o perioadă de cinci ani la 4000 de ruble argint pe an¹.

În 1860, numărul studenților ajungea la 400 de persoane. Casele lui Monastârski puteau cu greu găzdui un asemenea număr de copii. Nu erau destule locuri în săli, elevii trebuiau să stea pe pervazuri, iar pentru a ajunge în clasă erau nevoiți să traverseze sala de clasă adiacentă. Această situație a obligat autoritățile locale să se ocupe de achiziționarea propriei clădiri. Cea mai potrivită pentru aceste scopuri era moșia negustorului Bogaciov, vândută Direcției de educație pentru 55 de mii de ruble. În 1862, în clădire a izbucnit un incendiu grav. Pentru repararea și reconstrucția clădirii, adaptată nevoilor gimnaziului și internatului, au fost cheltuite 41975 de ruble.

La 5 martie 1860, a murit soția lui Ivan Monastârski, Anastasia, cu care a trăit mai bine de 25 de ani. Soții nu au avut copii în căsătorie. Casa, care a fost oferită Anastasiei Grigorievna, conform voinței sale spirituale, a devenit proprietatea lui Ivan Monastârski². Chiar și în timpul vieții, Anastasia Monastârkaia și-a exprimat voința: „în caz de moarte, să fie îngropată în cimitirul schitului Răciula, uezdul Orhei”, ceea ce s-a reflectat și în voința ei spirituală. Pentru permisiune, Ivan Timofeevici a apelat la guvernatorul

¹ ANRM, F. 1862, inv. 25, d. 41, f. 130.

² ANRM, F. 37, inv. 5, d. 2572.

militar, generalul-locotenent Fanton de Verrayon. Permisivitatea a fost eliberată, iar călugărița Olga a transportat trupul regretatei Anastasia de la Chișinău la schitul Răciula din uezdul Orhei¹.

În 1861, la 3 iulie, consilierul de clasa a VI-a Ivan Timofeevici, la vârsta de 71 de ani, s-a căsătorit pentru a doua oară cu Pelagheia Ananievna, în vârstă de 25 de ani, fiica consilierului de clasa a IX-a, Anania Gadjo. Nunta în biserica Harlampievskaia a fost ținută de protopopul Nikolai Danilevski. Martori din partea mirelui au fost: consilierul Kaprian Vasilevici Batițki și nobilul Ivan Pavlovici Șabilski; din partea miresei: consilierul clasa a VI-a Ivan Gheorghită și consilierul de clasa a IX-a Spiridon Topaz².

După ce gimnaziul și pensionul s-au mutat din casele Monastârski, Ivan Monastârski a făcut schimbări majore: a unit cele două clădiri într-un singur edificiu. El a propus seminarului din Chișinău să achiziționeze această casă pentru nevoile proprii cu toate clădirile: patru clădiri separate din piatră, patru pivnițe, o fântână, o curte de 36 de stânjani lungime și 30 de stânjani lățime. Pentru curte și toate clădirile, a vrut să primească 37000 de mii de ruble argint, dar nu întreaga sumă odată, ci în trei rate: la încheierea contractului de vânzare – 17 mii de ruble argint, iar în 1866 și 1867 – câte 10 mii de ruble argint pentru fiecare an. Rectorul seminarului, arhimandritul Varlaam, a făcut apel la Tribunalul Civil Regional din Basarabia pentru a solicita de la Ivan Timofeevici prezentarea documentelor, care demonstrează că are dreptul de a vinde această proprietate. S-a adeverit că pe casele lui Monastârski exista o datorie publică, supusă colectării de către Trezoreria Basarabiei.

Sfântul Sinod din 11 (26) noiembrie 1864, printr-o hotărâre, a permis Înaltpreasfințitului Părinte, Arhiepiscopului Antonie al Chișinăului, să achiziționeze în proprietatea Seminarului din Chișinău două case unite între ele, aparținând lui I. Monastârski. Datoria pentru aceste case era de 11648 de ruble argint și 6½ cop., care trebuia să fie plătită la efectuarea actului de vânzare³.

Ivan Monastârski a întocmit o listă de condiții preliminare de vânzare Seminarului din Chișinău a caselor și tuturor clădirilor. Condițiile includeau următoarele:

¹ ANRM, F. 208, inv. 1, d. 59, f. 388.

² ANRM, F. 208, inv. 1, d. 59, f. 706-707.

³ ANRM, F. 37, inv. 5, d. 1645, f. 1-1 inv. – 2.

*A doua jumătate a secolului al XIX-lea.
Fotografie din colecția privată a lui Dmitrii Lisak.*

1. „Eu subsemnatul, consilierul de clasa a VI-a Ivan, fiul lui Timofei Monastârski, vând pentru stăpânire veșnică și irevocabilă Seminarului Teologic din Chișinău două case din piatră cu două caturi unificate care îmi aparțin, acoperite cu fier, situate în sectorul I al orașului Chișinău. Vând casele cu toate serviciile: dependențe, camere, bucătării, magazii, pivnițe, fântâni și curte cu 37000 de mii de ruble argint, în trei tranșe.
2. Există o datorie de stat de 11000 de ruble pentru casele mele, care ar trebui să fie reținută și transmisă trezoreriei din prima tranșă de 17000 de mii de ruble a contractului de vânzare. În afară de această datorie nu mai sunt alte datorii.
3. Eu, Monastârski, mă angajez să predau imediat toate casele și clădirile Consiliului seminarului conform inventarului. În cazul în care ceva nu este în numerar sau se află într-o stare deteriorată, mă angajez să repar lucrul deteriorat și să-l aduc la stare corespunzătoare. Totodată, cedez cazanele de baie și tot ce am amenajat din contul meu.
4. Casele mele sunt acum ocupate de chiriași care sunt gata să se mute la cerere. Dacă li se permite să locuiască în continuare în aceste case, atunci chiria va trebui plătită direcției Seminarului, în temeiul noului acord.
5. Dacă, înainte de predarea caselor direcției Seminarului, se produc pagube semnificative, precum un cutremur, un incendiu cauzat de fulger, eu, Monastârski, îmi asum toate cheltuielile pentru pierderi.
6. Aceste condiții trebuie păstrate inviolabile de ambele părți.

La 3 februarie 1865, conform acestor condiții preliminare, a semnat consilierul de clasa a VI-a, Ivan Timofeev, fiul lui Monastârski¹.

Soția consilierului de clasa a VI-a Maria Iașcinskaia a depus la Tribunalul Civil o cerere de revendicare a datoriei de la I. Monastârski în valoare de 7600 de ruble argint. Cazul a fost examinat de Judecătoria de okrug Chișinău-Orhei, iar conform protocolului s-a luat decizia de respingere a cererii doamnei M. Iașcinskaia².

Tribunalul Civil a cerut Consiliului de administrație al Seminarului să nu elibereze restul de 20 de mii de ruble lui Monastârski, ci să le trimită la filiala din Basarabia a Băncii de Stat pentru păstrare, până la încheierea cazului privind creanța bănească a lui M. Iașcinskaia.

Consiliul de administrație al Seminarului nu a fost de acord cu decizia Tribunalului civil și a cerut să se accepte o altă propunere, și anume: „A elibera lui I. Monastârski zece mii de ruble de la departamentul economic din subordinea Sfântul Sinod”³.

În 1866 casele Monastârski au fost achiziționate de Sfântul Sinod.

Traducere din limba rusă de Ludmila PÂNZARI

¹ ANRM, F. 37, inv. 5, d. 1645, f. 5-5 inv., 6-6 inv.

² ANRM, F. 37, inv. 5, d. 1645, f. 10.

³ ANRM, F. 37, inv. 5, d. 1645, f. 40-40 inv.